

Linui Balsiui
Dovilei Šakalienei
Aistei Gedvilienei
Laurynui Kasčiūnui

Pasiūlymai draudimo laikyti gyvūnus kaip papildomos poveikio priemonės įteisinimui

2020 m. spalio 18 d.

Vilnius

VšĮ „Gyvūnų gerovės iniciatyvos“ (toliau – GGI) yra nevyriausybinių organizacija, siekianti užtikrinti viešojo intereso gynimą ir atstovavimą gyvūnų teisėms gyvūnų gerovės ir apsaugos srityje. Mūsų tikslas – teisinėmis priemonėmis prisidėti prie gyvūnų gerovės ir apsaugos standartų taikymo ir laikymosi užtikrinimo bei bendradarbiauti su atsakingomis institucijomis šiuos standartus diegiant ir tobulinant. Savo veikla siekiame, jog kiekvienas atvejis, susijęs su gyvūnų nepriežiūra, laikymo taisyklių pažeidimais ar žiauriu elgesiu su gyvūnais, būtų skaidriai ir tinkamai ištirtas, o priimtas sprendimas atitiktų gyvūnų gerovės ir apsaugos standartus.

Atsižvelgiant į minėtus GGI tikslus ir misiją, atsižvelgiant į LR Seimo kanceliarijos Teisės departamento bei Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvadas dėl anksčiau teiktų ir šiuo metu teikiamų BK 310 straipsnio pakeitimo projektų bei siekdami bendradarbiauti, kreipiamės į Jus su argumentais bei pasiūlymais dėl draudimo laikyti gyvūnus žiauriai su gyvūnais pasielgusiems asmenims įteisinimo.

Problemos aktualumas

Lietuvos viešojoje erdvėje vienas po kito aidį žiauraus elgesio su gyvūnais atvejai, kuomet gyvūnas žuvo, buvo suluošintas ar su juo buvo kitaip žiauriai pasielgta: mačete užkapotas šuo, šuniui plaktuku suknežinta kaukolė, padegtas šuo, du nukankinti šuneliai, orkaitėje iškeptas katinas, nuskandinti šuneliai ir t.t. Šiandien dienai jokie teisės aktai šiems asmenims, žiauriai pasielgusiems su gyvūnu, nedraudžia ir toliau įsigyti bei laikyti naujų gyvūnų, t. y. **įstatymų leidėjas jokiam teisės akte nėra numatęs nei baudžiamojo, nei administracinio poveikio priemonės – draudimo įsigyti ir laikyti gyvūną atitinkamą laikotarpį asmenims, kurie žiauriai elgėsi su gyvūnais.**

Tokią teisinės bazės trūkumą būtina taisyti, atsižvelgiant į tai, jog teismų praktika rodo, kad už gyvūnų kankinimą teisti žmonės linkę savo elgesį kartoti. Netaikydami draudimo šiems asmenims įsigyti naujų gyvūnų, prisidedame prie galimų sekančių žiauraus elgesio su gyvūnais atvejų. Pasitaiko ir tokių atvejų, kuomet asmenys, žiauriai pasielgę su gyvūnų, tiesiog susimoka baudą ir reikalauja neprižiūrėtą ar net suluošintą gyvūną gražinti, argumentuodami tuo, kad tai jų nuosavybė. Šiuo atveju nėra jokios įstatyminės normos, kuri tokiu atveju “apgintų” jau kartą nuskriaustą gyvūną ir draustų tokiems asmenims jį gražinti. Tokiu atveju vėlgi neužtikrinama jokia prevencija naujiems žiauraus elgesio su tuo pačiu gyvūnų atvejams.

Prie viso to, susidaro ir tokia situacija, jog tiek vyriausybinių institucijų, tiek nevyriausybinių organizacijų deda daug pastangų padėti konkrečiam gyvūnui, kas atima daug finansinių ir laiko sąnaudų. Gyvūną konfiskavus, tam pačiam gyvūno skriaudėjui kitą dieną vėl įsigijus kitą gyvūną ir

pasikartojus žiauraus elgesio su gyvūnu atvejui, organizacijos ir institucijos ir vėl pradeda derybas arba konfiskavimo procedūras pakartotinai naudodamos savo laiko ir finansines sąnaudas. Tai visiškai neefektyvu ir neprasminga. Uždraudus įsigyti, susigrąžinti tokiems asmenims gyvūnus, sutaupytos lėšos ir laiko sąnaudos galėtų būti nukreipiamos šių asmenų kontrolei ir patikroms.

Kitų šalių praktika

Panašūs draudimai šiuo metu jau taikomi ne vienoje pasaulio valstybėje: Lenkijoje – iki 10 m., Suomijoje ir Švedijoje – 2 m., Vokietijoje - nuo 1 iki 5 metų arba visam laikui, Rumunijoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose – 5 m., Norvegijoje ir Italijoje – 3 m. Taip pat Belgijoje, Prancūzijoje ir Maltoje numatytas draudimas laikyti gyvūną jį skriaudusiam asmeniui nuo 3 iki 5 metų. Draudimas laikyti gyvūnus teismo nuožiūra nustatytam laikotarpiui gali būti skiriamas ir šiose šalyse: Belgijoje, Prancūzijoje, Airijoje, Danijoje, Austrijoje, Islandijoje, Šveicarijoje, Ukrainoje, J. Karalystėje. Ispanijoje, San Marine gali būti uždraustos tam tikros veiklos su gyvūnais.

Iniciatyva

Gyvūnų prieglaudos ne kartą yra iškėlusios šią problemą. VšĮ „Gyvūnų gerovės iniciatyvos“ 2017 m. metais inicijavo tokio draudimo įteisinimo reikalingumą. Seimo nariai Linas Balsys ir Dovilė Šakalienė 2017 m. teikė įstatymo pataisą, siūlydami pakeisti BK 310 straipsnį, papildant jį 3 dalimi, numatančia, kad **„Tam, kuris žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, nuo trejų iki penkerių metų draudžiama įsigyti ir laikyti bet kokį gyvūną“**.

Atkreipiame dėmesį, kad minėtas pasiūlymas sulaukė Lietuvos Respublikos Seimo (toliau – Seimas) kanceliarijos Teisės departamento ir Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos pastabų.

Seimo kanceliarijos Teisės departamento 2017-08-28 Išvadoje Nr. XIIP-1027 „Dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“ (toliau – Išvada Nr. 1) dėl projektinio siūlymo įteisinti draudimą laikyti gyvūnus buvo pateiktos tokios pastabos, nurodant, kad siūlomą BK 310 straipsnio 3 dalį pagal jos pobūdį ir esmę (nors tiesiogiai projekte neminama) galima prilyginti naujajai baudžiamojo poveikio priemonei. Išvadoje Nr. 1 pabrėžta, jog baudžiamojo poveikio priemonių rūšys, jų terminai ir skyrimo taisyklės, atsižvelgiant į BK struktūrą, turi būti įtvirtintos ne atskiruose BK specialiosios dalies straipsniuose, o BK bendrosios dalies IX skyriuje. Išvadoje Nr. 1 taip pat pažymėta, kad projekte nustatoma nauja baudžiamojo poveikio priemonė turėtų būti taikoma už žiaurų elgesį su gyvūnu ar jo kankinimą, nepaisant kilusių padarinių, vadinasi – tiek už BK, tiek ir už ANK numatytą pažeidimą. Pabrėžta, jog baudžiamosios atsakomybės nustatymas už administracinio nusižengimo padarymą yra negalimas, nes neatitiktų teisėtumo principo. Be minėtų pastabų Išvadoje Nr. 1 nurodyta, kad kelia abejonių siūlomos priemonės realus praktinis įgyvendinimas.

Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2017 m. rugsėjo mėn. Išvadoje „dėl Lietuvos respublikos baudžiamojo kodekso 310 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XIIP-1027 atitikties Europos Sąjungos teisei“ (toliau – Išvada Nr. 2) į projekto pasiūlymą atsakė, kad mano, jog trūksta Projekte numatytų priemonių pagrįstumo, todėl svarstyтина, ar Projekto tikslas sumažinti žiauraus elgesio su gyvūnais atvejų skaičių negalėtų būti pasiektas alternatyviomis mažiau ribojančiomis priemonėmis. Taip pat Išvadoje Nr. 2 nurodyta, kad abejonių kelia draudimo įsigyti ir laikyti bet kokį gyvūną pagrįstumas, proporcingumas ir praktinio

įgyvendinimo aspektai, <...> nėra aišku, kuo grindžiamas draudimas. Pažymėta, kad tikslas sumažinti žiaurais elgesio su gyvūnais atvejų skaičių galėtų būti pasiektas alternatyviomis mažiau ribojančiomis priemonėmis, todėl siūlyta pagrįsti Draudimo kaip tinkamiausios priemonės pasiekti Projekto tikslą numatymą. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Draudimo laikymosi užtikrinimas gali būti sudėtingai įgyvendinamas procesas dėl galimo didelio subjektų, kuriems gali būti numatytas Draudimas, skaičiaus ir institucinio Draudimo laikymosi kontrolės mechanizmo nebuvimo. Atsižvelgiant į tai, kad nenumačius Draudimo laikymosi kontrolės mechanizmo Draudimo nustatymas gali būti netikslingas dėl praktinio įgyvendinimo negalimumo, siūlyta įvertinti Projekto nuostatų taikymo užtikrinimo galimybes ir Projekto aiškinamajame rašte nurodyti, kokiomis konkrečiomis priemonėmis siūloma sudaryti galimybę kontroliuoti, kaip asmenys laikosi Draudimo.

LR Seimo nariai Linas Balsys ir Dovilė Šakalienė (2017 m.) ir LR Seimo nariai Aistė Gedvilienė ir Laurynas Kasčiūnas (2020 m.) pateikė BK 310 straipsnio pakeitimo pasiūlymus.

Linas Balsys ir Dovilė Šakalienė siūlė papildyti BK 310 straipsnį 3 dalimi, numatant, kad *„Tam, kuris žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, nuo trejų iki penkerių metų draudžiama įsigyti ir laikyti bet kokį gyvūną“*.

Aistė Gedvilienė ir Laurynas Kasčiūnas siūlė papildyti BK 310 straipsnį 2 dalimi, numatant, kad *„Tam, kuris žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas, nuo trejų iki penkerių metų draudžiama įsigyti ir jo nuolatinėje gyvenamojoje vietoje laikyti bet kokį gyvūną“*.

Reaguodami į Seimo narių pateiktus įstatymo pakeitimo projektus bei įvertinę Seimo kanceliarijos Teisės departamento ir Europos teisės departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos išvadas dėl 2017 m. Lino Balsio bei dėl šiais metais Aistės Gedvilienės ir Lauryno Kasčiūno pateiktų pasiūlymų įteisinti draudimą laikyti gyvūnus, **teikiame pastebėjimus dėl pastarųjų BK 310 straipsnio pakeitimo projektų, ta apimtimi, kiek tai susiję su draudimu laikyti gyvūnus:**

1. Tiek Aistė Gedvilienė ir Laurynas Kasčiūnas, tiek Linas Balsys ir Dovilė Šakalienė siūlo keisti tik BK, papildant jį draudimu laikyti gyvūnus. Atkreipiame dėmesį į aukščiau minėtas Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvadas, kuriose buvo pažymėta, kad, visų pirma, draudimas laikyti gyvūnus yra prilygintinas naujajai baudžiamojo poveikio priemonei ir dėl to turėtų būti įtvirtintas ne atskiruose BK specialiosios dalies straipsniuose, kaip kad šiuo atveju siūlo Seimo nariai, o BK bendrosios dalies IX skyriuje, nes būtent jame yra numatytos baudžiamojo poveikio priemonių rūšys, jų terminai ir skyrimo taisyklės.

2. Aistė Gedvilienė ir Laurynas Kasčiūnas siūlo draudimą laikyti gyvūnus taikyti tam, kas *žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino, jeigu dėl to gyvūnas žuvo arba buvo suluošintas*. Tuo tarpu Dovilė Šakalienė ir Linas Balsys siūlo draudimą laikyti gyvūnus taikyti tam, *kuris žiauriai elgėsi su gyvūnu, jį kankino*, reikia suprasti – apskritai, nepaisant kilusių padarinių. Iš esmės pastarasis siūlymas sveikintinas ir palaikomas GGI organizacijos, tačiau jis šiuo atveju prieštarauja BK 310 straipsnio turiniui, nes pagal BK 310 straipsnį atsakomybė kyla tik tuo atveju, jei yra nustatyti žiaurais elgesio su gyvūnu padariniai- gyvūno žūtis arba suluošinimas. Kitais atvejais žiaurus elgesys su gyvūnu, gyvūno kankinimas, nesukeliant gyvūno žūties ar suluošinimo, yra laikomas administraciniu nusižengimu pagal ANK 346 straipsnio. Pažymėtina, kad Seimo kanceliarijos Teisės departamento išvadoje buvo taip pat pabrėžta, jog draudimas laikyti gyvūnus, kaip nustatoma nauja baudžiamojo/administracinio poveikio priemonė, turėtų būti taikoma už žiaurų elgesį su gyvūnu ar jo kankinimą, nepaisant kilusių padarinių, vadinasi – tiek už BK, tiek ir už ANK numatytą

pažeidimą. Taigi, reziumuojant minėtas Seimo kanceliarijos Teisės departamento pastabas pažymėtina, kad draudimas laikyti gyvūnus turėtų būti nustatytas tiek BK, tiek ANK, t. y. tiek kaip baudžiamojo, tiek kaip administracinio poveikio priemonė, todėl papildyti reikia ne tik BK, bet ir ANK.

3. Tiek Lino Balsio bei Dovelės Šakalienės, tiek Aistės Gedvilienės ir Lauryno Kasčiūno projektuose siūloma uždrausti laikyti gyvūnus tik tiems asmenims, kurie žiauriai pasielgė su gyvūnu. Tačiau neatsižvelgta į tai, jog toje pačioje gyvenamojoje vietoje gali gyventi ir kiti asmenys. Tokiu būdu gali būti neužkertamas kelias naujo gyvūno laikymui, nes žiauriai su gyvūnu pasielgęs asmuo, formaliai prisidengdamas kitų su juo gyvenančių asmenų vardu, gali įsigytą naują gyvūną. Todėl siūlome draudimą įsigyti ir laikyti gyvūną įteisinti ir asmenims, gyvenantiems kartu su asmeniu, baustu už žiaurų elgesį su gyvūnu. Pavyzdžiui, toks apribojimas yra taikomas leidimams įvežti, įsigyti, laikyti, veisti, parduoti pavojingus šunis LR Gyvūnų gerovės ir apsaugos įstatymo, Nr. VIII-500, 8 straipsnio 4 dalies pagrindu.

4. Tiek Europos teisės departamentas prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos tiek Seimo kanceliarijos Teisės departamentas kelia klausimus dėl draudimo laikyti gyvūnus praktinio įgyvendinimo. Kaip vieną iš praktinio šio draudimo įgyvendinimo mechanizmų siūloma draudimo laikyti gyvūnus kontrolės funkciją perduoti savivaldybių Viešosios tvarkos skyriams, kurie šiai dienai kontroliuoja Gyvūnų augintinių laikymo miestuose/rajonuose taisyklių laikymąsi. Jei būtų atsižvelgta į GGI šių metų rugsėjo 25 d. Vyriausybei jau pateiktus pasiūlymus dėl gyvūnų gerovės užtikrinimo funkcijų perdavimo iš esmės tik Valstybinei maisto ir veterinarijos tarnybai (toliau - VMVT) (remiantis tuo, jog gyvūnų laikymo sąlygoms, sveikatai ir gerovei įvertinti reikalinga tam tikra kompetencija, kurios neturi savivaldybių Viešosios tvarkos skyriai bei atsižvelgiant į tai, jog VMVT siūloma skirti papildomą metinį biudžetą), būtų galima atlaisvinti savivaldybių Viešosios tvarkos skyrių resursus būtent šiai kontrolei užtikrinti. Šiuo atveju specialios kompetencijos turėti nereikia, nes čia turi būti tikrinamas tik pats faktas, ar asmuo, kuriam draudžiama laikyti gyvūną, arba su juo gyvenantis asmuo, kuriam siūloma pritaikyti tokį patį draudimą, neįsigijo ir nelaiko jokio naujo gyvūno. Sistemiskai turėtų atrodyti taip:

a) Teismas arba administracinio nusižengimo byla ne teismo tvarka nagrinėjanti institucija (pareigūnas) priima nuosprendį/nutarimą, kuriuo asmeniui uždraudžiama laikyti gyvūnus.

b) Tokio nuosprendžio/nutarimo nuorašas persiunčiamas atitinkamai savivaldybei nuosprendžiu/nutarimu už žiaurų elgesį su gyvūnu nubausto asmens įtraukimui į asmenų, kuriems uždrausta laikyti gyvūnus, sąrašą (dar geriau būtų į tai paskirčiai sukurta online registrą, kuris būtų prieinamas tiek VMVT, tiek savivaldybėms, tiek teismams, tiek galimai prieglaudoms ir veterinarijos klinikoms).

c) Savivaldybių Viešosios tvarkos skyriai sudaro asmenų, kuriems teismo nuosprendžiais ar administracinio nusižengimo byla ne teismo tvarka nagrinėjančios institucijos (pareigūno) priimtu nutarimu uždrausta laikyti gyvūnus, prevencinio tikrinimo planus, grafikus ir nustatytais laikotarpiais atlieka patikrinimus. Nustačius, kad asmuo ar su juo gyvenantis kitas asmuo laiko naują gyvūną, šis turėtų būti nedelsiant paimamas. Tad vykstantis Savivaldybės Viešosios tvarkos skyriaus pareigūnas į patikrinimus jau turėtų vykti pasirengęs, esant poreikiui, gyvūną paimti, siekiant išvengti situacijų, kuomet nusikaltimą/administracinį nusižengimą padaręs asmuo turi laiko gyvūno atsikratyti ar paslėpti.

d) Papildomai turėtų būti suteikta galimybė ir pilietiškiems asmenims konfidencialiai pranešti apie pažeidimą, t. y. jei pastebi, kad asmuo, kuriam uždrausta gyvūną įsigyti ir laikyti, vis tik laiko naują gyvūną. Šiuo atveju šaltinio, pateikusio informaciją, konfidencialumas turėtų būti garantuojamas ir užtikrinamas, atsižvelgiant į visuomenėje įsisenėjusias baimes susipykti su

kaimynu ar sukelti problemų sau pačiam, net jei yra akivaizdus kitų asmenų vykdomas nusizengimas ar nusikaltimas. Šiuo atveju reaguoti turėtų policija, kuri turėtų atvykti ir patikrinti gautą informaciją bei inicijuoti gyvūno konfiskavimą.

Papildomai norime pabrėžti, jog **siūlomos poveikio priemonės įgyvendinimą palengvintų privalomo gyvūnų ženklavimo įvedimas.**

5. Papildomai siūlome atsižvelgti ir į Seimo kanceliarijos Teismo departamento pateiktas pastabas dėl teikiamuose projektuose naudojamos sąvokos “įsigyti”, kuri gali riboti jog į BK 310 straipsnio taikymo sritį nepatektų atvejai, kuomet už šio nusikaltimo padarymą teistas asmuo gyvūną įgyja, pavyzdžiui, dovanojimo sandorio pagrindu. Atsižvelgiant į tai, mūsų siūloma formuluotė būtų “nuo trejų iki penkerių metų draudžiama laikyti, bet kokio sandorio pagrindu įgytą gyvūną”.

6. Reaguojant į Europos teisės departamento prie teisingumo ministerijos išvados pastabą, kad abejonių kelia draudimo įsigyti ir laikyti bet kokį gyvūną pagrįstumas, pažymime, kad draudimas laikyti gyvūnus labai reikalingas, nes:

- 1) jis būtų prevencinė priemonė žiauraus elgesio su gyvūnais atvejams;
- 2) jis sumažintų darbo krūvį tiek valstybinėms institucijoms, tiek nevyriausybinėms organizacijoms – šioms nebereikėtų spręsti pakartotinių žiauraus elgesio su gyvūnais atvejų, o sutaupytos laiko ir finansinės sąnaudos, galėtų būti skiriamos reguliariai kontrolei.

7. Diskutuotinas klausimas yra dėl to, kokia apimtimi taikyti draudimą laikyti gyvūnus – ar drausti laikyti apskritai visus gyvūnus, ar tik gyvūnus augintinius, ar ir ūkinius, ir laukinius gyvūnus. Pavyzdžiui, jei asmuo žiauriai pasielgė su šunimi, t. y. gyvūnu augintiniu, bet kartu laiko ir ūkinius gyvūnus. Norime atkreipti dėmesį, kad standartizuoti apskritai visų situacijų negalime, tad sprendimas, kokį gyvūną draudžiama įsigyti bei laikyti, turėtų būti priimamas teismo arba administracinio nusizengimo bylą ne teismo tvarka nagrinėjančios institucijos (pareigūno), atsižvelgiant į visas konkrečius atvejo aplinkybes.

VšĮ „Gyvūnų gerovės iniciatyvos“ vadovė

Beatričė Vaitiekūnaitė-Pliuskė